

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm - via Vittorio Veneto, 32
Tel. 33-46 - Poštni predal (Cassella postale) Videm 186. -
Poštni čekovni račun (Conto corrente postale): Videm, št. 24/7418

MATAJUR

GLASILO VIDEMSKIH SLOVENCEV

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir -
letna 500 lir - Za inozemstvo:
polletna 600 lir - letna 1000 lir
- Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25.- lir

Leto XII. - Štev. 6 (236)

UDINE, 1 - 15 APRILA 1961

Izhaja vsakih 15 dni

ODKRITO VPRAŠANJE:

Odgovorite ali smo ali nismo

Občinski svet v Gorici je z veliko večino glasov sprejel resolucije ne samo slovenskih, temveč tudi demokratskih, komunističnih, socialističnih in socialdemokratskih občinskih svetovalecev, da je treba urediti vprašanje slovenskega šolstva v Italiji.

Na tem glasovanju dne 5. aprila so se izjavili proti kakršnimkolik pravici slovenske narodne manjšine v Italiji samo neofašisti kar je v soglasju z njegovo prakso za petindvajsetletnega njihovega režima pod Mussolinijem. Znani, neresni monarhistični svetovalec monarhistične stranke v Gorici, odvetnik Pedroni, je kajpada tudi nastopil proti temu, da se sploh govori o pravicah slovenske narodne manjšine v Italiji.

Dobro je, da se ve, da so ne samo v Gorici, temveč tudi drugod javni zastopniki vseh strank, ki so načelno za določene manjšinske pravice Slovencev v Italiji samo neofašisti ne.

Postavlja se vendar podobno vprašanje čisto konkretno in točno za demokristjansko večino v videmski provinci, za njene zaveznike v vladi in za vse druge stranke, izvenšči neofašiste, ki so pač kar so bili: nesreča in sramota za Italijo.

Moramo ponoviti že tolikokrat ugotovljeno dejstvo: v videmski provinci se italijanska uradna štetja ugotovila obstoje desetisočev Slovencev. Ti sočji ljudi bero naš list «Matajur», ker je pisan v njihovem materinskem jeziku, in ga ne bi brali, če ne bi oili Slovencei.

Slovenska narodna manjšina v videmski provinci, ali se bolje povedano: Slovenci, ki govorijo eno izmed narečij slovenskega jezika, žive, obstoje, so naseljeni kompaktno na precejšnjem delu ozemlja videmske province, žive v približno 150 čisto slovenskih vaseh.

Ker so tu, in ne izmišljeni, «inventati», kakor pišejo dostikrat «Messaggero Veneto», «Gazzettino» in drugi nacionalistični lokalni listi, imajo po italijanski Ustavi, po členu 3 in 6 pravico do narodno manjšinskih pravic in do zaščite.

Mi desetisoči Slovencev, uradno ugotovljeni v videmski provinci, ne zahtevamo nič manj in nič več kot to, da se aplicirajo nasproti nam določila italijanske Ustave.

Postavljamo konkretno vprašanje: ali se demokristjani videmske province postavljajo na stališče neofašistov, da govorijo desetisočev Slovencev v videmski provinci ni? Isto vprašanje postavljamo vsem drugim italijanskim strankam v videmski provinci, demokristjanskim zaveznikom in opoziciji: socialdemokratom, liberalcem, republikancem, socialistom, komunistom, radikalcem, vsem, smo ne fašistom: ali obstojimo ali ne, in ker obstojimo ali imamo pravico do narodno manjšinskih pravic in do zaščite po določilih italijanske Ustave ali ne?

Ali nas ignorirajo, da smo, potem so načelno glede tega vprašanja čisto navadni nacionalisti. Ker pa smo in ker nas je italijanska uradna in druga javnost že tolikokrat ugotovila, potem imamo po Ustavi pravico do zaščite in do narodnomanjšinskih pravic. Suverenost Italije obstoji namreč ne samo nad videmsko provinco, temveč tudi nad gorjsko in tržaško provinco, nad vsemi drugimi provincami, kjer žive druge narodne manjšine v Italiji. Če se tam spoštujejo in uporabljajo vsaj delno določila italijanske Ustave, zahtevamo mi Slovence videmske province, da se pri nas vsaj začnejo izvajati prve osnovne narodnomanjšinske pravice,

tako na primer, da bi se začelo učiti v naših šolah vsaj naš jezik.

Imamo torej po Ustavi pravice, ker smo in obstojimo v videmski provinci. Zdaj čakamo, da se demokristjanski župani v Vidmu, v Čedadu, kjerkoli v videmski provinci, da predsednik provincialnega sveta izkažejo, kot tisti v Trstu, Gorici in drugod, in izjavijo, da nam, ki smo, ki nas ni mogoče zatajiti, da nam pripadajo narodnomanjšinske pravice.

Glede te pravde, pa teče poleg italijanske Ustave še druga procedura. Italija in Jugoslavija urejmeta poleg gospodarskih vprašanj, tudi kulturne probleme in tudi vprašanja zadovoljnega življenja narodnih manjšin z ene in druge strani meje. Ne urejmeta pa tega obvezno, prisilno, po nekaterih striktnih določilih bilateralnih kontraktov, po določilih recimo samo londonskega memoranduma in njegovega posebnega statuta o manjšinah, ki urejajo samo vprašanje Slovencev na Tržaškem in Italijancev v bivši zoni B na Koperskem in v Bujšini. Ne! Jugoslavlani dajejo pravice Italijanom tudi pov. d drugod, kjer žive Italijani, pa magari v sredi Ljubljane, italijanska vlada pa daje šole Slovencev na Goriškem. Samo nam jih ne dajejo, ker živimo v videmski provinci, ker tu vlada pri skoro vseh italijanskih strankah glede nas nacionalistična mentaliteta. Glavni krivci, to moremo pripisati, da nimamo mi Slovenci v videmski provinci pravice so vodstva italijanskih strank, ki se še krivito drže nacionalistične mentalitete glede nas, da nas ni in da nam zato ni treba dati narodnomanjšinskih pravic. Vsak glas od zunaj, iz drugih italijanskih provinc, iz drugih držav, ki poročajo o brezpravnosti slovenske narodne manjšine odbijajo ogorčeno, češ da Slovencev, da manjšine ni. Če bi bila to samo nojevska politika tiščanja glave v smrdljivi pesek nacionalizma, bi razumeli, ne pa odobrvali. Pri strankah v videmski provinci pa ne gre samo za nojevstvo, za zapiranje oči pred dejstvi, ampak za ostanke, rezidue fašistične mentalitete in prakse starodavnih krivic italijanskega nacionalizma nasproti nam, in tega ne maramo trpeti v interesu demokratskih idej med vsemi italijanskimi strankami na podlagi parlamentarizma. SMO, OBSTOJIMO IN HOČEMO ZATO IMETI SVOJE PRAVICE.

Sestanek Trbižskih in Jeseniških občinskih oblasti

Dne 31. marca 1961 je bil župan Trbiža Tullio Lindaver v gostih pri slovenskih oblasteh na Jesenicah v Sloveniji. Lepo so ga sprejeli in počastili. Demokristjanski župan Lindaver je predlagal, da bi medsebojne odnose med obema pokrajinama, med obmejnimi kraji še bolj poglobili in še bolj odpravili birokratske ovire na meji med prebivalci z obeh strani.

Ali naj priznamo, da nas je rdečica sramu obšla, ko smo se spomnili, da nobenemu izmed naših desetih županov, ki so bili nedolgo tega izvoljeni v Furlanski Sloveniji, niti od daleč ni padlo v glavo, da bi pisal in javil svoj obisk na primer enemu izmed slovenskih županov na Unejskem: v Boveu, Kobaridu, Tolmim ali Kanalu, pa bi se z njimi nato pomenil, kakšen naj bo v bodoče še bolj prijateljski odnos med Furlansko Slovenijo in Soško dolino.

FOTO: Moskovski TASS, Moskva
Prvi človek v vesolju: Jurij Aleksejevič Gagarin

Rus Jurij Aleksejevič Gagarin

prvi astronaut, ki je obkrožil zemljo in se nazaj vrnil zdrav - Triumfalen sprejem astronauta v Moskvi

Človek, ki je prvi poletel v vesolje in se srečno vrnil na Zemljo, se imenuje Jurij Aleksejevič Gagarin in je letalski major star 27 let.

V teh dneh se je zelo mnogo govorilo ne samo v Moskvi, temveč že tudi drugod po svetu o prvem sovjetskem astronautu. Govorice so celo presegle dejanja, tako da so nekateri listi na Zahodu celo objavili vest, da je do poleta prvega astronauta že prišlo, preden se je to res zgodilo. Dne 12. t. m. pa je radio Moskva prekinil svojo oddajo, zato da je oddal senzacionalno obvestilo: napovedovalec je s tresočim se glasom povedel: «Sovjetska zveza je z uspehom poslala človeka v vesolje. Imenjuje se Jurij Gagarin, leti na sputniku z imenom «Vostok» (Vzhod). Sedaj se še nahaja na krožni poti okrog Zemlje». Vest so ponovili trikrat, nakar je radio nadaljeval glasbeno oddajo.

Poročilo o izstrelitvi prvega človeka v vesolje izjavlja: «12. aprila 1961 so v Sovjetski zvezi izstrelili prvo vesoljsko ladjo z imenom «Vostok» (Vzhod), na kateri se nahaja človek. Prvi vesoljski potnik je državljani Sovjetske zveze major pilot Jurij Aleksejevič Gagarin. Po pravilnem startu kosmične rakete na več stopenj in po doseženih prvi kosmični hitrosti ter odločitvi zadnje stopnje od nosilne rakete je kosmična ladja «Vostok» pricela svoj prosti polet po krožni poti okrog Zemlje. Vesoljska ladja obkroži Zemljo v 89,1 minute.

Že takoj po sporočilu, da se nahaja prva vesoljska ladja s človekom na krožni poti okrog Zemlje, se je začelo v Moskvi pravo praznično razpoloženje. V tovarnah in uradih so prenehali delati ter samo čakali nadaljnjih poročil po radiu. Na glavnih cestah se je zbrala ogromna množica ter poslušala velike močne zvočnike, ki so objavljali poročila agencija Tass.

Drugi dan je avstronautu vsa Moskva priredila triumfalen sprejem. Na letališče Vnukovo je prispel v letalu «Iljušin 13» ob spremstvu sedmih letal. Na letališču ga je čakala ogromna množica ljudi z zastavami in zastavami. Med sviranjem vojaške himne se je pojavil Gagarin in odšel takoj na častno tribuno, kjer je raportiral predsedniku vlade Nikiti Hruščevu, ki ga je večkrat objel, medtem ko so fanfare svirale sovjetsko himno. Nato ga je objel in poljubil predsednik prezidija vrhovnega sveta Leonid Brežnjev in drugi ugledni sovjetski državniki. Na tribuni so bili tudi člani Gagarinove družine. Najprej je slavljence poljubil svojo mater, očeta in ženo, nato pa sta se ponovno objela s Hruščevom.

MI IN FURLANI

Mi furlanski Slovenci postavljamo svet zase. Živimo v videmski Furlaniji, nimamo pa več dosti opravka z ljudmi v Furlaniji. Ne po naši krivdi!

Kaj naj delamo v Furlaniji?! Tam za nas ni dela že dolgo vrsto let. Ne v fabrikah, še manj pa v boljših službah po uradih. Niti ne v gradih nagobarnih delih pri bonifikacijah terenov in pri postrojenju hiš. Nekdaj smo hodili delat na kmetije in tudi smo jemali kot mezzadri kmečkega posestva. Zdaj se nam to ne splača.

Kdo od naših ljudi živi še za stalno v Furlaniji in naprej dol po Italiji: Najprej majhni otroci, učenci in študenti po raznih institutih in koležih. Nato naši puobi, ki gredo v vojaško službo in na koncu še naše čede kot dicle, kameriere in po raznih službah po raznih krajih Italije. Tu pa tam kupi kak naš človek kakšno posestvo z denarjem, ki ga je prispeval v emigraciji. Toda vsako leto je manj naših, študentov, manj naših dicle, manj naših ljudi; ki gredo izven Furlanske Slovenije za dalj časa po Furlaniji in Italiji.

Zakaj ne? Rekli smo že, da ne po naši krivdi. Za nas ni bilo kruha, in če smo šli, smo dobili prav najslabše delo, pa še dela ne, na pol obogajmo, na pol delo smo dobili, tu pa tam za kakšno črnačo.

Zdaj hodimo v emigracijo. Je to težko delo in še težje pusto življenje brez doma, na način kot ga nismo navajeni. Je pa to delo, stalno, trajno delo, ne preveč dobro in tudi ne preveč slabo plačano.

Zato nimamo kaj iskati v Furlaniji; zato ne vidite več toliko revnih naših ljudi iz Furlanske Slovenije, toliko Režijanov, Benečanov, toliko «Sklas» se potikati po Čedadu, Vidmu, Čenti, Tolmezzu in drugih krajih, toliko naših žensk in otrok prositi obogajmo, ali pa prodajati burico ali jagode ali karkoli smo, da ni bila čista petlarija. Zdaj so čisti računi. Italija nam da slabo šolo. To jo končamo in nato gremo v emigracijo in nimamo z Italijo nobenega opravka več. Tako mi, tako Karnjeli, tako vsi mi iz montanje.

reh in tudi v tem, da bo čimveč prijateljstva na meji. Saj je to v interesu Italije.

Prav v kratkem bo šla tudi preko meje delegacija videmske trgovinske kamere na obisk trgovinski kamere v Ljubljani, kjer bodo govorili o cestah, obmejnem prometu, o trgovini, o izvozu in uvozu. Gospodje iz videmske kamere torej govorijo na dolgo in široko v Ljubljani o problemih, ki se tičejo Slovenije in vedemske pokrajine? Kaj pa naši župani? Kaj še čakajo, da ne gredo na uradni obisk v sosedno občino onstran meje. Saj ni cesta samo do Čedadu, do Pelizza in do Vidma — do province.

Že mnogo uradnih obiskov je bilo v zadnjih letih iz Vidma v Sloveniji: politikov, umetnikov, trgovcev, študentov. Ali naj samo naši župani, če so res naši, bojkotirajo zemljo slovenskih sosedov?

Res je, da nam je znano, da je že marsikateri naš župan šel obiskat kraje onstran meje in sicer zasebno, ne kot uradna oseba.

Res pa je tudi, da so nekateri župani pri prejšnje administracije delali z vso silo, da ne bi ljudje hodili z laseciapassare onstran meje.

Prekratko je še, da bi rekli, da drži to tudi za nekatere župane, ki so bili izvoljeni zadnjo jesen.

Ni pa zažost, da naši novi župani niso proti prijateljstvu in čimbolj pogostnim stikom med ljudi z obeh strani meje. Oni morajo aktivno nastopati v vseh ekonomskih in kulturnih vprašanjih. Zato smo jih izbrali in ne zato, da bodo pasivno čepeli po municijah in ubogljivo kimali z glavami. Župan je velika osebnost v našem demokratičnem sistemu in nihče mu nič ne more. Zato morajo imeti iniciativo v vseh stva-

Tipana

Prejšnji teden so naši karabinerji obrijeli na Čufinah blz Tipane u 'dni jami več orožja (armi): tri sklope, pštole anù dosti municijoni za mitro. Te arme so be zapuščene u ti zadnji uèri ali paj so je ta vargli ali razmetali bande «tricolore», ke so po uèri terorizovale naše judi anù katerih te bo dosti jih še par nas do malo ljet od tega. No pravijo, ke to mà beti po jamah, ke to jih je usè pouno u naši dolini, še dosti arm, zatoù ve rakomanduvamo starše, naj otrokè dobrò pouče, ker kar no kej takega vidijo, naj ne tipajo, ma no informatjta subèto karabinerje.

Dostikrat te paršlo žej do zlo hudih nesreè vero zavoj bomb anù arm, ke so jih otroce obrijeli anù njeso vjedali kuò te tuò. To bi tjelo beti jušto še tuò, ke no kompetentne autorità pregledajte pousod u našem teritorju anù no nardita kak sopraluogo še tu hiše znanim «tricolorisom», saj te usjem znano ki so bli zadni.

Iz Rezjanske doline

Te dni je športna zveza ribičev (Associazione pescatori sportivi) rezjanske doline dala postaviti ob vodah vse polno tabel na katerih je pisano kje je ribolov prepovedan in da bodo kršilec kaznovani z multo od 20.000 do 50.000 lir. Kot znano, je ribolov v Reziji dobro organiziran u zveza ribičev skrbi, da bi bile vode vedno bogate. Letos so usejali več tisoè iker (avanotti) postrvi in zato je prav, da v doloèenih krajih prepovedano loviti.

Ribolov je prepovedan v telih predelih: Potok—Osojani od izliva do mostička pri Njivi, Rezija od Mosta Braida do Zamlina in od Peo do «Salve regina».

Prejšnjo nedeljo so bile pri nas volitve za imenovanje novega sveta «Mutua Coltivatori diretti». Predstavljena je bila samo ena lista in so bili izvoljeni tile: Anton Di Lenardo-Hodac, Ana Della Schiava, Odorik Di Lenardo-Visak, Anton Di Lenardo pok. Valentina, Simeon Zuzzi pok. Ferdnanda, Jožef China-Chinese, Jožef Zitiravac, Anton Ber-Clemente, Alojz Foladore pok. Antona, Avgust Janaka Madotto, Jozipina Treu por. Madrassi, Simeon Madotta-Kuper, Marija Clemente pok. Petra, Albino Chinese, Valentin Siega-Bemba, Aldo Madotto sin Simeona, Alojz Paletti-Fiorindov, Fiorendo Paletti in Di Pietro Florjan.

Prapotno v Idrijski dolini

Na zadnjem zasedanju komunskega konseja so odobril proraèun za ljet 1961 (bilancio preventivo), ki znaša 23.825.000 lir.

Proraèun bo uravnovešen s pomoèjo večjega obdavèevanja (supercontribuzioni). Nakazal so tud komunski kontribut 10.000 lir konzoreiju, ki zdravi in preiskuje tumorje in 10.000 lir kontributa za stand «Friuli — Venezia Giulia» v Torinu za proslavo stoletnice Italije.

Ustanovil so tud djelouni kantir, ki popravlja cjesto, ki veže Oborèe s Staro goro. Tisto djelo je bluo zarjes potrebno, zakì sadà bo Stara gora povezana tud z Idrijsko dolino.

Srednje

Zadnja ljeta se je prebivalstvo našega komun zlo skrèilo. Rojstva so dosti vižja kot smrti in vsako ljet gre po svetu večje število ljudi. Pred desetimi ljeti je naš komun štel 1.800 prebivalcev, danes jih ima pa komaj 1.200 in še tje je skoraj polovica proč od doma, tle imajo samo residence.

Zadnje èase kroži govorica, da bojo ukinili naš komun in vse naše vasi prikljuèili Senlenartu, ker so preveli-

«ZONE DEPRESSE» v glavah naših konsiljerjev

Lansko leto, ko so bile administrativne volitve za nami, smo vedeli, da se nobeden od izvoljenih demokristjanskih provincialnih konsiljerjev in okoli 200 občinskih konsiljerjev izvoljenih na listi kršçanskedemokracije ne ne bo zganil, da bi kaj napravil za ekonomsko zboljšanje Furlanske Slovenije. Obçinski svetniki so

tisti, ki jih je ljudstvo v Furlanski Sloveniji izvolilo, da bi se pobrigali, da bi življenje pri nas šlo bolj po pameti in v korist naših ljudi. Če bi se teh dvesto naših slovenskih županov in občinskih svetnikov zbralo vsaj nekajkrat na leto skupaj in bi se pomenili, to hoèemo, to ni prav, to imajo že naši sosedì, bi bilo marsikaj drugaèe. Zdaj pa so naši ljudje, žal navajeni, da vidijo samo to, kako občinski sekretariji vozijo naše župane dol v èedad ali Videm k senatorju Pelizzu ali pa kakšnemu drugemu poslancu in senatorju in jim reèejo, kaj morajo podpisati ali pa prikriti.

Biljše bi bilo, da bi se vsi naši občinski svetovalci, ki jih je nad dvesto, zberejo skupaj, enkrat ali dvakrat na leto, brez tujih gospodov, in sami doloèijo, kaj bi bilo potreba napraviti v Furlanski Sloveniji.

Zakaj smejo v Karniji delati sami zase? Zakaj v Karniji postavljajo Karnieli zmerom nove probleme? Zakaj kar naprej študirajo, kaj bi morali napraviti, da bi morali napraviti, da bi zaustavili emigracijo? Zakaj ni od nas — od naših županov ne duha ne sluha? Saj èe vzamemo vsakega posebej, so dobri in pošteti ljudje. Toda to za politiko, magari za majhno, ni še dosti. V javnem delu je potrebno zmeraj dajati živčive ali ideje. In tega naši žnapani ne delajo.

V Karniji so sklenili zdaj, da morajo dobiti tudi za Karnijo, za okoliè Tolmezza «Zono franco», kot jo imata Gorica in Trst. Lani so predlagali, da jim morajo dati takšne milijamente kot jih imajo v Siciliji, da bi dobili nekaj industrije. Ne vemo ali bodo dobili «Zono franco», na vsak naèin se bodo morali zanj hudo boriti. Toda èe tudi je ne dobijo, bodo dobili pa nekaj drugega, da jih pomirijo in potolažijo.

Taèas pa mi molèimo, in izgleda, da nič ne rabimo, da smo najmanj tako bogati kot v Lombardiji.

V južni Furlaniji zahtevajo, da jim zgradijo porto Nogaro. Oh, kaj bi vse napravili drugi, èe bi bili na meji! Koliko stvari bi izkoristili Lombardi ali pa Piemontesi. Vse bi moralo prihajati preko njih z druge strani konfinov. Tu bi bile lahko cone franke in miste, kooperacija ekonomska z Jugoslovani in Avstrijei. Pri nas pa se nobene ne zgane.

Se zmeraj imamo pri nas, èisto po starem, samo poslušne servitorje, samo poslušne gvardije di confine, lakor da bi konfini v sedanji Evropi še kaj pomenili.

Iz Nadiške doline

MALI OBMEJNI PROMET

Çeglih je bla mjesca marca v dostih naših hljevih kravja boljezen slinavka in parkljevka in so bli zavoj tega nekatjeri obmejni bloki zaprti, je bil mali obmejni promet zlo velik. Skuoz obmejne bloke v naši dažel je šlo kar 14.708 ljudi.

Skuoz obmejni blok parve kategorije v Štupci je bluo 9.196 prehodov (1.094 iz italijanskega kraja in 8.072 iz jugoslovanskega); skuoz Uèjo v Reziji je bluo 404 prehodov (192 iz italijanskega kraja in 212 iz jugoslovanskega); skuoz Most na Nadiži v Tipanskem komun 1.111 prehodov (36 iz italijanskega kraja in 1.075 iz jugoslovanskega); skuoz Robedišèe 1.164 prehodov (48 iz italijanskega in 1.116 iz jugoslovanskega); skuoz Polavo pri èeplatišèih v Savodenjskem komun 856 prehodov

(127 iz italijanskega kraja in 729 iz jugoslovanskega); skuoz Solarje pri Breki je bluo 1.052 prehodov (144 iz italijanskega kraja in 908 iz jugoslovanskega); skuoz Most Klinac v Idrijski dolini je bluo 218 prehodov (50 iz italijanskega kraja in 168 iz jugoslovanskega); skuoz Mišèek pa je bluo 667 prehodov (404 iz italijanskega kraja in 263 iz jugoslovanskega).

Çrni Vrh

Konèno bomo le imjeli cjesto, ki bo pejala do vasi. Djelal so jo dosti ljet nimar v intervalih in kar so naredil prej so muoral spet znova zaèet, zakì djelo ni šlo naprej. Sedaj pa so paršle z djeli že do vasi in takuò se troštamo de se bomo lahko èez 15-20 dni po njej vozil s kamjoni.

Utana

Navsezadnje so se le zganil in začel djelat novo cjesto, ki bo vezala Sv. Lenart z našo vasjo in šla potle naprej prout Stari gori. Sedanja cjesto je zlo ozka in povrh še strma, da je težkuò voziti po njej s kajšnim vozilom, nova pa bo nekaj douga, a položna. Tisto djelo bo koštalo približno 15.000.000 lir, vodi ga pa impreza Grimaz iz Fojde. Troštajo se, de bo cjesto nareta tekom julija mjesca.

Z novo cjesto bojo naši kraji pridobili veliko importanco, zakì bojo buj dostopni turistom, ki pridejo od nedejeh na Staro goro. Ko bo nareta cjesto, bojo lahko vozil iz èedad na Staro goro, potle pa po novi cjesti skuoz Jagnjed, Utano, Podutano in naprej po Senlenarški dolini, kar do sadà ni bluo mogoèe, zavoj slabe poti.

Sv. Lenart

Prejšnji teden se je 34 ljetni Anton Gelsi iz naše vasi precej moèno ponesreèil z motociklom. Zaki je bla cjesto, po katjeri je vozi, kamenita, je zgubu ravnovesje (equilibrio) in se zvrnù. Pri podcu si je zlomù desnò roko in ušafu še več drugih lažjih ran. Preca so ga odpejali v èedaški špital, kjer se bo muoru zdraviti mjesec dni.

Iz Savodenjske doline

Na zadnjem komunskem konseju so po dougi diskusiji potardil «bilancio preventivo» za ljetuònje ljet, ki znaša 19.500.000 lir. «Bilancio» ima 2.500.000 lir deficita, a za kritje bo komun zaprosu državi za posojilo. Sklenil so tud, de bojo šulo v Strmici preselil v drug lokal in da bojo to imenovali «Emilio Medves», po domaèinu, ki je dobil v zadnji uojski zlato medaljo. Sklenil so tud, de bojo ljetos konèal cjesto, ki bo vezala Brèca z dolino in postrojil vodovod v tej vasi.

èeplatišèe

V našo vas vozi avtobus samo dvakrat tjedensko, kar ni zadost, èe pomislimo, da spadajo sem še vasi Polava, Mašera, Trèmun in Ložac in povrh tega je tle še obmejni blok, skuoz katjerega pridejo na naš kraj ljudje iz Ljvka, Raven in drugod tam okuol. Avtobus bi muoru vozit vsaj enkrat na dan takuò kot je tuò v drugih manjših in manj importantnih krajih. Za tuole rjeè bi se muorli zgajit dol na komun. Tud cjesto bi korlo postrojiti, ki je vsa jamasta, saj tuò bi ne koštalo tarkaj, de komun ne bi mogu poskarbjet.

Gorenji Mersin

V starosti 80 ljet je umrù v videmskem špitalu naš vašcan Janez Med-

SOCIALNA RUBRIKA

Plaèe dikl, domestik, hišnih pomoènic po svetu

Ker spada 50% naših emigrantov v Italijo in po svetu med dikle ali po novih socialnih predpisih med hišne pomoènice, je dobro, da vedò, ako bodo šle naše èeèe po svetu, kakšne so sedaj plaèe.

- 1) ITALIJA: srednja meseèna plaèa od 25 do 30.000 lir, trinajsta meseèna plaèa, hrana in stanovanje brezplaèno, letni dopust. Vse to po novem zakonu iz leta 1958. To povpreèno, toda, v dostih primerih slabše, ker je zakon precej samo na papirju.
- 2) ANGLIJA: okoli 10.000 lir tedensko, udobno stanovanje in hrana.
- 3) GERMANIJA: srednja meseèna plaèa okoli 45.000 lir, poleg tega seveda še udobna soba in dovoljna hrana.
- 4) DANSKA: okoli 50.000 meseèna plaèe, plaèane poèitnice, dva prosti popoldneva na teden, soba z radiom ali pa z televizorjem, pravico, da sprejme goste v svoji sobi.
- 5) FRANCIJA: okoli 25.000 francoskih (seveda starih) frankov, hrana in stanovanje.
- 6) AMERIKA (USA): plaèa kot navaden delavec okoli 10 dolarjev

dnevno, èisti in dela samo kar se stanovanja tièe, ne pa dela ničesar kar je v zvezi z osebami, to je ne èisti èevljev.

7) SOVJETSKA ZVEZA (Moskva): Domrabortnica, to je hišna pomoènica, dobiva v rubljih okoli 20 do 25.000 lir vrednosti v denarju.

8) JUGOSLAVIJA: Okoli 10.000 dinarjev, soba, hrana, poèitnice.

Proposta di legge per le lavoratrici madri

A distanza di dieci anni dall'applicazione della legge 26 agosto 1950, sulla tutela della maternità — legge che costituisce ancora oggi un caposaldo in materia — si rendono necessari alcuni ulteriori provvedimenti che estendano il già elevato contenuto sociale.

In tal senso una proposta di legge è stata presentata dai parlamentari della CGIL (Confederazione Generale Italiana del Lavoro) Onli Novella, Foa, Romagnoli e Santi.

Tale iniziativa si propone alcuni obiettivi di fondamentale importanza. Innanzitutto quello di estendere anche alle addette ai servizi domestici familiari, con non meno di otto ore di lavoro giornaliero, l'assistenza oggi riservata alle gestanti e puerpere operaje dell'industria.

Kaj bomo delali tale mesec

Na polju so ta mesec glavna opravila: sajenje krompirja, setev pese, koruze, fižola, detelje itd. Sajenje in setev naj se opravi v vrstah, da nam rastlin pozneje ni treba okopavati in osipati z roko ampak to naredimo z okopalnikom in osipalnikom ter z živino.

Na travniku končamo čiščenje, trebljenje, gnojenje in branjanje. Če tam sejemo, sejmo samo dobre trave, ali tudi malo detelje vmes ne škoduje.

V vinogradu ni posebnega dela. Ko začne vinika brsteti, bi moralo biti tam že vse narejeno.

V sadovnjaku je tudi malo dela razen cepjenja. Tale mesec se prikaže škodljivi cvetožer, proti koncu aprila pa majski hrošč. Ta škodljivca uničujemo s pobiranjem, pri čemer nam dosti pomagajo ptice.

V kleti je zadnji čas za drugo pretakanje vina. Pretočiti ga moramo na vsak način prej, preden ozeleni vinika. V tem času se namreč začne vino gibati. Če stoji vino še na drožju, postane lahko kislo.

V hlevu bomo proti koncu aprila vsaj v nekaterih krajih začeli fotrati živino z zeleno travo. S suhega na zeleno fotranje moramo preiti počasi. Šele po štirinajstih dneh mešane hrane lahko začnemo dajati samo zeleno. Travo in deteljo kosimo zjutraj po rosi ali proti večeru pred roso. Paziti je treba, da se trava ne ugreje in da ne uvene. Zaradi tega jo moramo spraviti takoj domov in jo narahlo raztrositi v senčnem kraju. Vso živino, posebno pa brejo, začnimo puščati pogostejše in za dalj časa na prosto, da se dobro pregiblje in naučijo frišnega zraka.

KAKO GLOBOKO SADIMO VINIKE

Stari izkušeni vinogradniki pravijo: čim težja in mokra je zemlja, tem bolj plitvo jih moramo saditi; čim lažja in propustna je zemlja, tem globlje. V prvo skupino spada težka ilovica, v drugo pa ostale zemlje.

Navadno sadimo vinike najmanj 10 cm in največ 40 cm globoko, kar pomeni, da se v navedeni globini naredi spodnji venec korenin. Seveda

se bomo v praktičnem življenju držali neke srednje mere in bomo zasadili v vinike 20 do 30 cm globoko in sicer: v težki ilovici bolj plitvo, v peskasti in lahki zemlji pa bolj globoko.

Zaklanega kozlička oderemo čim prej, bolje dokler se še ni ohladil. Pri tem delu nucamo nož samo takrat, če drugače ne gre. Kozličkova koža je zelo tanka, zato je ne slačimo s silo, ker se rada raztrga. Velike parklje odrežemo, mali pa ostanejo na koži. Kozo glave ne smemo odrezati. Ostanki mesa na koži bi ovirali dostop zraka in povzročili izpadanje dlake, zato koža ne bi bila prav dobra. Zaradi tega moramo to že med odiranjem vse narediti. S kože moramo očistiti tudi madeže krvi.

Kozličkovo kožo ne smemo nasoliti, ker bi izgubila dve tretjini svoje vrednosti, ampak jo moramo posušiti takole: kožo v nobenem primeru ne smemo nabiti na desko. Raztegemo jo, poravnamo v nogah in glavi in napnemo te dele s paličicami. Za vsako kožo računamo 20 paličic, to je po 3 za vsako nogo, 8 pa za glavo in tiste dele, ki se vibajo. Tako pripravljen kožo obesimo po dolžini čez vrh z mesno stranjo navzven. Kozo nalahno poravnamo, ne smemo jo pa nategovati, ker mora obdržati naravno debelino in formo.

Za sušenje moramo zbrati zračen prostor, ki ni izpostavljen soncu ali mokroti. Koža je suha takrat, ko je trda v repu, glavi in ušesih, to se zgodi v približno 4 dneh, če je pa toplota 20° ali več, pa še prej.

Zapomnite si, da samo pravilno odrita kozličkova koža gre v prvi sortiment. Če pa delo ni bilo lepo narejeno, postane druge ali tretje vrste, kar pomeni 50%, če ne 75% izgubo.

Ta navodila veljajo prav tako za kožo jagnjet.

Kdaj bo lepo vreme

Lepega vremena se lahko troštamo:

- Če barometer na visokem mirno stoji ali pa če se iz nižine hitro vzdigne.
- Če se vetrovi vrtijo proti severovzhodu; kadar se pomika veter na desno, se zvedri pri severozahodu; če pa se pomika na levo, neha dež že pri jugovzhodu, včasih že pri jugu.
- Če je zrak suh.
- Če pade dosti rose in dolgo obstane.
- Če ni na vrhovih gora megle in oblakov.
- Če sonce vzhaja svetlorumeno.
- Če sonce zjutraj ali zvečer lepo žari, je le malo rdečkasto in brez oblakov za seboj.
- Če je mesec svetlobel.
- Če se luna spremeni okoli polnoči.
- Če pada megla k tlom.
- Če stoje na nebu oblaki kot ovčice.
- Če se zvečer bliska, ne da bi grmelo.
- Če začne padati dež zjutraj pred sedmo uro, rado popoldne sonce sije; zjutranje padavine, ki začne padati od četrte do devete ure zjutraj, so manj trajne.

— Če so živali videti pri svojem delu vesele, urne. Pakji dosti predejo ali že na naprednih mrežah čakajo; lastavica leta visoko; slavec (usignolo) veseleje poje; škrcanjček se dviga v višave; mušice plešejo; petelini zjutraj glasno glasno pojejo.

Gumast plašč prav lepo očistite takole: obesite ga na obešalnik, nato ga dobro zdrgnite od zgoraj navzdol z mešanico iz dveh delov vode in enega dela salmiaka (amoniaka). Za drgnjenje je primerna goba (spugna) iz plastične mase ali mehka krtača. Ako se vam mešanica umaže, morate pripraviti novo. Tako očiščen plašč posušite na zraku. Suhega nadrgnite z glicerinom. Tako bo plašč čist in voljan. Na umazanem plašču glicerin ne učinkuje. Gumast plašč držimo vedno na obešalniku, nikoli pa ne zloženega na polici.

Plesen iz usnja odstranimo s cunjjo, namočeno v razredčenem alkoholu, nato pa usnje namažemo z dobro kremo in z mehko cunjjo osvetlimo.

una conseguenza forse d'uno sviluppo storico per il quale presso i Resiani non ci sono mai stati i servi della gleba. Per lo meno, non esistono tradizioni orali o scritte sull'esistenza di quella istituzione immorale ed umiliante per la dignità umana, a Resia. Potrebbe anche darsi che l'avversione a servire gli altri sia solamente sentita più profondamente dalla razza resiana che da altre nazioni.

Nonostante la grande povertà, è rarissimo incontrare dei mendicanti resiani a Resia, ed ancora più rari sono fuori della loro valle. Soltanto qualche vagabondo e qualche minorato talora succede che una insignificante costumanza possa gettare luce sul carattere d'un popolo, perchè assieme ad altri usi, finisce col dare una base ad una esatta definizione, credo sia interessante riferire questo fatto: a pranzo e a cena, ogni Resiano riceve il suo piatto, il suo cucchiaino e la sua forchetta. A questo modo, per così dire, si manifesta un senso di individualità e di proprietà fortemente sviluppati. Fra gli Sloveni ed i Sampietrini, invece, tutti mangiano da uno stesso recipiente, da una stessa terrina. Durante le mie esplorazioni, non di rado mi è toccato prendere parte a simili pasti: mi davano soltanto un cucchiaino di legno e con quello, assieme agli altri commensali, coglievo dalla terrina una qualche minestra composta di acqua, di latte, di gnocchi, di fave, di patate, di pezzetti di pere e di pane, o di qualunque altra cosa.

Nonostante il loro forte senso di uguaglianza, i Resiani hanno delle idee fin troppo confuse in fatto di forme di governo: per esempio, essi confondono repubblica con rivoluzione e perfino con anarchia. Benchè tutti i Resiani siano di re-

glas emigranta

Dobra znamenja, dobre perspektive

Od lanskega leta naprej dobro kaže za delo v emigraciji v skoro vseh evropskih državah. V vseh državah imajo velik industrijski razvoj. Vse rod primanjkuje delovne sile. Naši mladi delavci nimajo skoraj nobene prave kvalifikacije. Samo za nekaj mladih moških delavcev imamo v Špetru, Reziji in Čenti možnost, da dobijo v nekih kurzijah bolj teoretično kot praktično sposobnost za marangone in zidarje. Velika večina pa še tega nima. Naše čede imajo edino kvalifikacijo, da so zdrave, da znajo po domače nekaj skuhati, zašiti pa že bolj malo, jezika tujega pa ne poznajo nobenega, kar bi jim strašno prav prišlo.

Pa vseeno radi sprejmemo naše delavce in delavke vserod v vseh evropskih državah kamor pridejo, ker ni nikjer več najti delavcev emigrantov iz Evrope. Delavce emigrante ne rabita samo Švicera in Germanija, ampak tudi druge države kakor na pr. Holandija, Norveška, Luksemburg in še druge države v Evropi. Delavce emigrante ima največ na razpolago naša država Italija, nato nekaj Španija in sičev v glavnem za delo v Franciji, pa še nekaj tisoč delavcev iz Portugalijske in Grčije. Iz evropskih držav, ki imajo socialistični režim in od koder so pred vojsko prihajali stotisoči delavcev emigrantov, ni sedaj nobenega emigranta: ne iz Poljske, ne iz Madžarske, ne iz Jugoslavije, ne iz Romunije. Vsa zahodna Evropa s svojimi velikanskimi industrijami je odvisna sedaj samo od italijanskih delavcev in tisto malo španskih, portugalskih in grških delavcev. Ti so edini evropski delavci

na razpolago. Že s tem, ker so edini in redki evropski delavci, imajo s tem že neke vrste kvalifikacije. Čedalje bolj mehanizirani sistem dela v tovarnah in strojenju hiš in cest daje možnost, da se naši delavci hitro navedejo novemu mehaniziranemu delu, in več let ko bodo hodili na delo bolj bodo postali kvalificirani. Bolj se bi seveda bilo, da bi se naučili še jezik države, kjer delajo. Če pa bi res imeli kvalifikacijo mehanikov, elektrikeistov in drugih modernih mestirjev, pa bi se zanje pulili in jih dosti boljše plačevali.

Dobro bi bilo, da bi vsaj nekateri naši ljudje poskušali delati še v drugih državah in ne samo, kakor zdaj, v Švicero in Germaniji. Zakaj ne bi šli poskušat srečo še v Norvegijo ali pa Švedsko, kjer tudi primanjkujejo delavci.

Zdaj v Evropi lahko zbiramo med Francijo, Belgijo, Švicero, Germanijo, Angleško, Holandijo, Luksemburgom, Norveško in Švedsko. Kjer boljše plačajo, tja pojdemo.

□□

Koliko je dikl, hišnih pomočnic?

V Italiji je okoli enega milijona hišnih pomočnic: okoli 600.000 jih dela v družinah, kjer tudi jedo in spijo ter okoli 400.000 so «cameriere ad ora» delajo po toliko in toliko na uro. Moških hišnih pomočnikov pa je samo 70.000.

V Angliji hitro pada število dikl. Od leta 1931 do 1951 je padlo njihovo število od 1.120.000 na 359.000. Zadnjih deset let pa se je njihovo število še bolj zmanjšalo, tako da je le nekaj tisoč angleških družin, ki si lahko privoščijo hišno pomočnico.

Rivendicazioni degli emigranti carnici

Lo scorso mese ha avuto luogo a Tolmezzo un convegno di emigranti carnici, al quale hanno aderito la Camera del Lavoro, l'UIL, il PCI, il PSI, il PSDI, i repubblicani ed i radicali.

Il convegno, al quale hanno partecipato numerosi emigranti della Carnia e del Friuli, rientrati in patria per le feste o per la sospensione annuale del lavoro, ha deciso di elaborare, entro breve tempo, una carta rivendicativa che verrà successivamente illustrata ai presidenti della Camera e del Senato, ai presidenti dei Gruppi parlamentari ed ai gruppi competenti da una delegazione di emigranti.

La carta comprenderà diversi punti di cui i più importanti sono:

- 1) Assistenza malattia per i congiunti rimasti in Patria;

- 2) Cumulabilità dei periodi di lavoro ai fini del trattamento previdenziale e assicurativo;
- 3) Indennità di disoccupazione riveduta e migliorata;

NUOVO TASSO DEGLI ASSEGNI FAMILIARI DEI LAVORATORI IN FRANCIA

Portiamo a conoscenza dei nostri lettori che a partire dal primo febbraio 1961 il tasso degli assegni familiari è stato aumentato; ne diamo qui di seguito la tabella ufficiale.

1° figlio nessun aumento
2° figlio da 472,50 a 500 fr. al mese.
3° figlio da 551,25 a 725 fr. al mese
4° figlio da 630,00 a 775 fr. al mese
5° figlio e seguenti, da 808,00 a 850 fr. al mese.

BAUDOUIN DE COURTENAY

Resia e i Resiani

(Rezija i Rezijane)

Oltre a quelle forme che ho menzionato, la democrazia dei Resiani si manifesta ancora col fatto che nessun Resiano si abbassa a fare il servo entro i confini della sua patria. Secondo i dati statistici del 31 dicembre 1871, c'erano a Resia: un servitore (un ragazzo di 15 anni non ancora compiuti) e due serve (di differenti età): essi soli erano al servizio di altri Resiani. Nè s'incontrarono domestici e domestiche resiani. I Resiani si guadagnano il pane esclusivamente con le arti libere, anche se non redditizie, ma servire altri non possono. Mentre all'incontro gli Sloveni - Carinziani, i Sampietrini ed i Serbo-Croati dei distretti di Tarcento, Gemona e Cividale fanno i servi molto volentieri. Ad esempio, i Sampietrini perfino si vantano d'essere i migliori servi nella città di Udine, proprio come gli Slavi Lusaziani (— i noti Sorabi, Sorbi o Serbi dei dintorni di Lausitz, in Lusazia: circa 200.000 persone entro i confini della cosiddetta Germania — ma può darsi che i Nazisti ne abbiano ridotto di migliaia il totale; mia nota) amano fare i domestici a Dresda e a Berlino. Siccome i Friulani, altrettanto come i Tedeschi della Carinzia e del Cragno, non disdegnano di assumere la servitù, si deve dedurre che quella particolare repugnanza alla perdita della libertà personale finisce con l'essere un tratto caratteristico dei soli Resiani —

za naše mlade bralce

O Županu, pastirju in ovčicah

Je bil v Butalah župan, imel je pastirja in je gnil pastir županove ovce na pašo. Devetnajst jih je gnil na pašo; osemnajst jih je prignat zopet domov.

Ga vpraša župan: «Ena ovca manjka, kam si jo dal?»

Odgovori pastir: «Saj so vse».

Jih župan prešteje še enkrat: «Osemnajst jih je!»

Pastir pa: «Nak, devetnajst!»

Pa reče župan: «Ali si tako zabit, da ne ločiš števila, ali pa tako trmast! Daj, stopi po občinske može, naj pridejo! Šestnajst jih je in še policaja pokliči, da jih bo sedemnajst; midva sva dva in tako nas bo vseh skupaj devetnajst. Pa bomo zgrabili vsak svojo žival in če bo vsakemu svoja v rokah in ne bo nobeden brez ovce, jih je devetnajst, drugače jih ni».

Tako se je zgodilo. Prišli so občins-

ski može, šestnajst jih je bilo, in je prišel tudi policaj in jih je bila z županom in pastirjem vseh skupaj devetnajst. Pa je dal župan znamenje: «Zdajle!» Vsak je hitel in zgrabil najbližjo ovco in so bili može pošte- ni, nikdo ni zgrabil dveh. Pa se je pokazalo: vsak je imel ovce v rokah, le policaj je ostal brez nje.

«No, vidiš, trma trmasta!» reče župan pastirju. Policaj je brez ovce, osemnajst jih je!»

Pa je odgovoril pastir: «Kaj me briga policaj! Devetnajst jih je! Policaj je šema, zakaj ni zgrabil ovce prej in v pravem času, dokler jih je še kaj bilo!»

Od 27. julija do 6. avgusta

DIRKA

«PO JUGOSLAVIJI»

Organizacijskemu odboru letošnje mednarodne kolesarske dirke «Po Jugoslaviji» se je prijavilo do sedaj 10 tujih reprezentance od 12 povabljenih.

Prijavile so se: Belgija, Nizozemska, Bolgarija, Danska, Francija, Italija, Poljska, Romunija, Švica, in Tunis. Pričakujejo se prijavi češko-solvaške in madžarske.

Prihod italijanskih in francoskih kolesarjev na tej največji jugoslovanski dirki bo nedvomno določena osvežitve.

H. HLAVATY:

Mačka in miška

Na klopi v kuhinji je ležala mačka. Bila je lepe svetlosive barve. Zelene oči so bile resda na pol zaprte, toda ušesa je imela pokoneci. Brž ko je slišala najmanjši šum, je dvignila glavo in se ozrla v smer, od koder je prihajal.

Ko je nekega dne zopet ležala na klopi, zasliši pod seboj: «Rrr . . . rrr . . .» Mahoma skoči s klopi in zagleda miško, kako jo urno ubira v luknjo.

Miško je prevzel smrti strah, ko ko je dolgi, tenki rep ostal zunaj. Mačka zgrabi miškin rep in povleče miško iz luknje.

Miško je prevzel smrti strah, ko je zagledala ostre mačkine zobe. Ma-

ostre kremplje in se je zavedla, da je prišla njena začnja ura. Miška pogleda v svetle mačine oči in vra sal- zna reče: «Zakaj me boš pojedla? Saj ti nisem ničesar žalega storila. Res, da si močnejša in večja od mene, zaradi tega pa nimaš pravice, da me ubiješ. Jaz nisem še ubijala živalic, ki so majše in šibkejšje od mene.

□□

Pes in prešič

(Srbska narodna)

Pes je na na vse oči gledal prašiču v korito, ki je bilo polno oblode in koruze, pa mu je zavidal in rekel:

«Blagor tebi, moj leni in debeli tovariš! Ti imaš vedno polno korito na ostajo, ne daješ pa nobene koristi hiši, ampak delaš samo škodo. Jaz siromak, ki čuvam hišo, življenje in premoženje našega gospodarja, pa ne morem niti svojega nosa vtakniti v korito. Samo tu pa tam lahko ogledam kakšno kost in vendar moram vso božjo noč po dežju in snegu stražiti okoli hiše, da sovražnik ne napravi kake škode».

Prašič vzdihne in reče psu:

*Zaradi tega mi ne moreš, prijate- lj, prav ničesar zavidati. Nasprotno, jaz zavidam tebi. Ti pač ne veš, zakaj me hiša tako dobro pita, ali vedel boš, ko boš čez nekaj dni incoj kri lokal».

□□

JUGOSLOVANSKE KNJIGE
ZA ITALIJO

Založniško podjetje Italijanske unije za Istro in Reko EDIT bo izdajalo in izvažalo v Italijo knjige jugoslovanskih pisateljev. Pred kratkom so predstavniki EDIT obiskali večje italijanske založbe in se z njimi dogovorili za sodelovanje pri izdajanju knjig. Razen tega bo podjetje EDIT izvažalo iz Italije knjige za klubske in šolske knjižnice, medtem ko bo učbenike za manjšinske šole izdajalo v lastni režiji.

Čka je miško šapnila z nogo, kot je bila njena navada. Miška je začutila

□□

DRAGOTIN KETTE

Petelin in kokoš

«Kakšen je ta pav?» je dejala kokoš petelinu, «sama slavočnost ga je; glejte ga, kako se šopiri po belopeskem dvorišču».

«Ej, botrea,» jo je ravnal petelin, «nisi tudi nič boljša. Kdo se bolj hvalisa kot ti, kadar zneseš gospodinji kako drobno jajce? In še mene prosiš, da bi ti pomagal razširjati tvojo slavo».

«Taka hinavka pa vendarle nisva kakor naša muca. Kako se pobožno dela, kadar jo vidi gospodinja, kadar je pa ni, pa krade klobase».

Ej, botrea, nisi tudi nič boljša. Kadar vodš piješ, vedno pogleduješ proti nebu, češ kako da se zahvaljuješ Bogu, pa to vse, da te druge kokoši vidijo in občudujejo . . .»

Jezna je šla kokoš izpred petelina, ki ji je resnico povedal v obraz.

Mačka vleče...

Za smeh in
dobro voljo

Lojzek in njegova muca sta bila velika prijatelja. Kar naprej sta bila skupaj. Igrala sta se in si nagajala. Včasih je muca mijavkala, a tudi Lojzek je pogosto pritekel k mami z opraskano roko . . .

Mamica ima opravka s kuho, a Lojzek se kot vedno igra z muc- cko. Kar zasliši mama, da muca namoč žalostno mijavka.

«Pusti, Lojzek, muclo!»

«Saj ji nič nočem!» se oglasi Lojzek.

In res čez nekaj časa muca utihne. A kmalu se spet oglasi; še mo- čneje, še bolj zategnjeno.

«Lojzek, saj sem ti rekla, pusti muclo!»

A muca še kar naprej mlo mijavka.

«Ne vleči mucce za rep, Lojzek!»

«Saj ne vlečem. Ona vleče, jaz samo držim!»

Očka je močnejši

«Kako to, Radko, da te očka tolikokrat nabije?» so ga vprašali pri stricvih, ko so ga videli, kako je ves objokan in z roko na zadnji pla- ti šel po cesti.

«Ko je pa bolj močan, kot jaz!»

Badaj se drži

Jožek je bolan. Najbrž je huda njegova bolezen, ko ne mara ne za igro in ne za druge zabave. Vsa v skrbeh ga pelje mama k zdravniku.

«No, Jožek, kje te boli?»

«Tukaj in tukaj»

«Pokaži jezik!»

Jožek pomoli jezik iz ust, kar se da.

«Le še, le še» —

Komaj za las več se mu je posrečilo stegniti jezik.

«Daj, no! Še! Le še!»

«Ne gre več, ne morem, ker se zadržim»

Vražja slanina

Tat je zaledal podnevi v neki hiši slanino na podstrešju. Ponoči, ko je že vse spalo, gre in se splazi zadaj za hišo skozi dmnik na podstrežje. Sname slanino in se natovori z njo. Nato hoče oditi, a spodrsne mi in trešči v sobo, kjer je spal gospodar z ženo in hčerko. Ko telebne tat s slanino mednje, skoči gospodar v temi na noge in začne vpiti: «Ko je!»

Tat odgovoril: «Vrag!»

Gospodar se prekrizja in poreče: «Kaj pa iščeš tukaj, pošast ti pek- lenska!»

Tat mu odvrne: «Jezik za zobe! Glej, kos slanine sem ti prinesel.»

Gospodar, še bolj prestrašen, zakli- če: «Poberi se od tod, seme zanikr- no, s svojo slanino!»

Tat mu reče spet: «No, dobro, če nočeš, mi oprtaj vsaj slanino, pa pojdem».

Gospodar mu rad pomaga naložiti slanino na rame, samo da se vrag pobere iz hiše.

Tat se namuzne in odnese stanino, kakor da je njegova. Zjutraj, ko se zdani, vidi gospodar, kateremu «vr- gu» je nabasal svojo slanino.

rinziani della Contea di Gorizia. L'opinione che i sacerdoti non dovrebbero immischiarsi nelle faccende sociali dei Comuni e che, perciò, il Papa non dovrebbe avere nessun ascendente negli affari degli Stati, viene espressa molto frequentemente dagli Sloveno-Carinziani di Gorizia.

Non tutti i Resiani ottemperano ai vari obblighi religiosi ed agli atti, che ogni vero Cattolico dovrebbe eseguire varie volte durante il giorno. Avviene che tutti gli Sloveni dell'Austria (parlo naturalmente della gente di villaggio) e quasi tutti i Sampietrini, si tolgano il cappello quando suona l'Ave Maria, si segnano e recitano sotto voce (oppure anche ad alta voce) le preghiere prescritte. Molti Resiani invece continuano a rimanere seduti o a stare in piedi, come se nulla fosse. Siccome poi io, per non offendere i sentimenti delle persone in mezzo alle quali mi trovavo, cercavo di eseguire quei rituali religiosi che mi sembravano usuali — nel caso particolare mi toglievo almeno il cappello — quei Resiani «liberaleggianti» mi guardavano negli occhi ed esprimevano il loro stupore che io, un «professore» (italiano nel testo), potessi essere tanto retrogrado da osservare una formalità, che poteva ancora avere dell'importanza per un vecchio o per una donnetta, non certo per una persona colta e moderna.

L'assenza d'istruzione nei Resiani è compensata da una certa destrezza sia mentale che pratica. In generale, i Resiani e le Resiane sono gente molto abile. La facilità con cui essi apprendono le lingue straniere è semplicemente meravigliosa. Il Resiano che parli quattro o cinque lingue non è affatto una eccezione. Questa predisposizione pratica all'apprendimento delle lingue straniere, i Resiani hanno in comune con gli Slavi Carinziani ed i Sampietrini (= Špjetarci); anzi questi ultimi riescono ancor meglio dei Resiani, perchè riescono a pronun- ciare le parole straniere del tutto correttamente, mentre la pronunzia dei Resiani conserva sempre quell'intonazione forte che

è inconfondibilmente resiana. In alcuni paesi sempietrini (= dei dintorni di S. Pietro al Natisone) incontrai persone che, andando per il mondo (= po bjelu svetu) come venditori di quadri, ecc. avevano imparato a parlare francese, italiano, tedesco, sloveno, polacco e perfino il russo. Uno di costoro, un certo Ivàn Pagon, un mio conoscente, sapeva bene tutte le lingue dell'impero austriaco, e cioè il tedesco, l'italiano, il friulano, lo sloveno il serbo-croato, il cecoslovacco, il polacco e l'unghe- rese. Una ragazza semplice, dopo essere stata a Trieste come domestica per circa tre mesi, parlava distintamente l'italiano; capitata poi in una città tedesca, presso una famiglia tedesca, quella stessa ragazza, dopo soli sei mesi, era padrona del tedesco, che è ancor più difficile dell'italiano. Comunque sia, i Resiani non sono da meno degli altri Slavi, loro vicini, per la conoscenza delle lingue straniere, anzi, come numero di perso- ne che le parlano, superano di molto tutti i loro vicini: que- sto perchè essi viaggiano di più e si trovano ad avere relazioni commerciali vastissime. Essi, poi, non si limitano alla cono- scenza della lingua parlata, ma quando occorre, imparano da soli anche a leggere e scrivere nella lingua straniera. Grazie a queste preziose difficoltà, quelli che si dedicano al commercio delle frutta, conducono una vasta corrispondenza con ditte italiane e tedesche (austriache), nelle lingue italiana e tedesca. L'attuale impiegato comunale di Resia, Antonio Buttolo, merita una particolare menzione. Ecco la sua storia com'essa mi fu raccontata da alcuni suoi compaesani. Da giovane egli si era occupato di questo e di quello, come gli veniva, allo stesso modo come fanno gli altri Resiani. Portava la sua gerla, stagnava ed accomodava pentole e tegami: cercava di sbarcare il lunario. Trovandosi una volta in Stiria, venne assunto come giornaliero da un agrimensore. Lavorando alle misurazioni delle terre, sor- se in lui tanto interesse per gli studi, che, pur avendo già tren- ta anni ed essendo analfabeta, si diede a studiare ed in breve

tempo imparò a leggere ed a scrivere. Attualmente egli parla, legge e scrive l'italiano, il tedesco lo sloveno; parla natural- mente il resiano e perfino il francese. Ed è questo che più di tutto stupisce, che egli, senza l'aiuto di nessun insegnante, abbia imparato il francese e lo parli abbastanza correntemente. Oltre alle lingue, egli ha acquistato un bagaglio notevole di no- zioni di storia, di geografia e di etnografia e che sia persona colta non viene da dubitare, anzi è molto interessante scam- biare quattro chiacchiere con lui su qualsiasi argomento. Egli ha ora circa sessanta anni ed è considerato il migliore scriva- no comunale di tutto il Distretto di Moggio.

Grazie all'intelligenza dei Resiani, non mi è mai capitato di trovare l'incomprensione, quando trascrivevo e registravo frasi ed espressioni della lingua del popolo. Mi riferisco a quella specie d'incomprensione che invece avevo tanto spesso incontrato nel raccogliere i materiali per il dialetto dei Polabi (v. Laut — und Formentchre der polabisen Sprache. St. — 1871 pp. 12 e seguenti). Essa consiste nel fatto che l'interro- gato s'allontana dalla domanda, nella sua risposta; ad esempio: alla domanda «Come si dice nel vostro dialetto — Voi mangia- te?», la risposta è «Io mangiai». Qualche cosa di simile m'è successo a Resia una sola volta. Una fanciulla non riusciva af- fatto a comprendere la mia domanda, che era: «Come dite in resiano — Voi mangiate?». Benehè avessi chiesto in italiano ed ella comprendesse il significato delle parole italiane, non ebbero risposta. Chiesi allora: «Kako se di — Voi mangiate?»; ma la sua risposta fu: «Tji sta joedli baj vi?» (= mangia- ste voi?). Ripetei ancora la domanda. La risposta fu: «Njen mi hrèmo jist» (= ora andiamo a mangiare). Alla fine cam- bia la frase, ma tutto inutilmente purtroppo. Dissi «Kako mara van ritjit, ko vi jeta?» (= come dovete dire quando mangia- te?). Ma la risposta fu: «Büh van žèhnaj» (= Dio vi bene- dica, che è la formula per augurare Buon appetito).

Slovensko gledališče iz Trsta

gostuje v nedeljo 16. t. m. v Prosvetni
dvorani v Gorici, Korso Verdi 13

s komedijo v štirih dejanjih
BRANISLAVA NUŠIČA

«Dr.»

Režiser: Adrijan Rustia
Prevedel: Pavel Drobnina
Scenograf: Jože Cesar

Samo ena predstava ob 17. uri
Nad dve in pol ure smeha.

CENE: Sedeži po 400 in 300 lir,
stojlišča po 200 in dijaška po 100 lir

Odgovorni urednik:

TEDOLDI VOJMRIR

Reg. Videmske sodnije št. 47

TIPOGRAFIA G. LUCCHI - GORIZIA